

בפיקוח
רבנים ומחנכים
שליט"א

בינו נא זאת "לצער, לא יכלתי להעביר לך אותו עד עכשו, כי פרצה המלחמה הנוצרה, אבל אל דאגה, שמרתי עליי"

לתכנון של המכתב, 'מי יודע מה כותב אבא? אולי ענן כספי נקבד?'
הוא פנה לצד והחל לקרא: "בני יקירי, בנמיני, שלום".
הוא התרגש מקריאת כתב ידו של אביו. והמשיך לקרא:
"איך אתה מרגיש? אצלנו ברוך ה' הכל בסדר, כלם מרגישים טוב. רציתי לבקש ממך - אבא, קשתחזר מהישיבה, ראה אם תוכל לעבר אצל יוסלה מחנות הדגים הנמצאת ליד הישיבה, ולקנות דגים מלוחים. תודה.
אוהב מאוד ומתגעגע, אבא."
זהו!

*

וכשהיה הסטיפלער מספר ספור זה. היה מטעים וממשיך:
לוי ידע ידל המנקה כי זהו המכתב האחרון שהוא כותב לבנו:

לוי ידע היה שזו ה'צוה' שלו, האם הוא היה מתעסק עם דגים מלוחים?

אבל הוא לא ידע! הוא חשב שעולם כמנהגו נוהג, ולא שער שמוסדי תבל ימוטו ותפרץ מלחמה. ובסוף הוכרן שישאר ממנו הוא זכרון פלוב מאד, בקשה לקנות דגים מלוחים.

בנדיא ידל התעסק בתורה ובמצוות, אף קביעות עתים היתה לו מדי יום. אבל זוכרים ממנו רק את הדג מלוחים... דמעות מלוחות זלגו מעיניו של בנמיני. "נזהר גם אנחנו" היה אומר הסטיפלער, "שלא יהיה מצב בטעות שנתעסק עם ה'דג מלוח' במקום עם התורה הקדושה".

עומדים אנו באמצע חדש אלול, ראש השנה מתקרב וספרי חיים וספרי מתים פתוחים. הכל נקבע בראש השנה, בריאות, פרנסה, הצלחה, חברים, הכל. אנחנו צריכים לבקש על הכל להתכונן לאותו יום. אבל בקשה אחת אנו מבקשים כבר מראש חדש, לא, איננו מבקשים על אכל ולא על בגדים, "אחתי! שאלתי מאת ה' אותה אבקש - שבת בביית ה' כל ימי חיי".

אנחנו לא רוצים שבראש השנה, יפתחו בשמים את המכתבים שאנו שולחים ומבקשים כל האלול ויהיה כתוב שם 'יוסי רוצה דג מלוח...', 'מוישי רוצה פדור חדש...', הכל יקבע שם בראש השנה, גם המשחקים וההמתקנים, גם החברים והתפקידים, אבל אנחנו רוצים שהמכתב שלנו לא ייבש אותנו. אנו רוצים שיהיה שם בקשה אחת! שבת בביית ה' כל ימי חיי! לחיות בנעים ה'! אנו רוצים ללמד, רוצים גישמאק בלמוד, רוצים הצלחה וסיגתא דשמיא להבין את הגמרא, בזה אנחנו משקיעים כבר שלושים יום קדם ראש השנה! עם מכתב כזה לא נתביש, עם מכתב כזה נעשה נחת ורח לפני אבינו שבשמים. ונזכה לכתובה וחתונה טובה בחיים שתהא בנו אהבת תורה וכל טוב סלה.

בכל מקום שהוא דף הגמרא אתו. 'לולי תורתך שעשעי, אז אבדתי בעניי'. לשייבה לא הצליח יעקב ישראל לשוב, מצב הדברים לא אפשר כמעט לסוע בהם, ואף בני הישיבה נפוצו והתפזרו בכל עבר, כל אחד עם ספור משלו.

*

"שלום עליכם, יעקב ישראל!"
"אה! ר' בנמיני, שלום עליכם", משיב ר' יעקב ישראל. "ר' בנמיני, חלפי שמונה שנים מאז שנפגשנו, מאותה תקופה בה למדנו יחד על אותו ספסל בבניאלסטוק. שמע נא, ידידי, יש בגדי מכתב, מאביה יקור ר' ידל, שהיה גר בהורנסטופל, הוא בקש ממני להעביר לך אותו עד עכשו, כי פרצה המלחמה הנוצרה, אבל אל דאגה, שמרתי עליו מפל משמר 'חזקה שלים עושה שליחות' הייתי גם 'שומר' על זה, והנה הוא בגדי".

אביו של ר' בנמיני, ר' ידל המנקה כבר לא היה בין החיים, באותם ימים טרופים מצא הוא את מותו, התרגשותו של ר' בנמיני היתה גדולה, מחזיק הוא בגידו מכתב מאביו המנוח ז"ל, אביו לא השאיר צוואה, נפטר הוא בימי המלחמה הקשה, והנה לפתע קמו צוואה נשלחה לו מאביו. בגדים ורעידות פתח את המכתב, כשהוא מעלה השערות

תרע"ד. יום ששי בעירה הורנסטופל החיים מתנהלים בסדרם, רוכלי השוק מציעים את מרבלתם ברחוב השוק וסביבתו, מושלה השוחט ממנה אל בית אצלה הגביר לשוחט עוף טרי לכבוד שבת, ועוד הרבה יהודים טוהרים טרודים במצוות להכין את צרכי השבת, בית המדרש מלא אף הוא בלומדים, צעירים ומבגרים שוקדים על תלמודם, שעור משניות לבגלי פתים מתקנים בערת נשים, ועוד שעור בספר 'חיי אדם' בירכתי בית המדרש. אי שם בפנה הקדמית סמוך אל ארון הספרים הישן והפכד יושב יעקב ישראל המתמיד, מי שנודע ל'מים כ'הסטיפלער' הקדוש, יושב הוא שקוד על תורת פועל ויגיעה, כאן קמו בישיבת נוכהרדוק שבבניאלסטוק, מסבה כל שהיה שם הוא לביתו שבהורנסטופל, אבל הגמרא אותה גמרא, ורש"י ותוספות דין אחד להם בבית או בישיבה.

ידל' המנקה עושה גם הוא את מלאכתו נאמנה, מבריש הוא את קסאות בית המדרש לכבוד שבת, ונדיו מלאות במלאכה. מפעם לפעם מעיף הוא מבט לקרן זוית, שם מנח פתר התורה, בירכתי בית המדרש, הבחור הצעיר יעקב ישראל. בקשה לו אליו, אף לא, הוא לא יעז להפריע למתמיד בלמודו. 'הנה, עכשו' הוא מנצל רגע כשראה שהמתמיד קם להביא ספר, הוא פונה אליו ומבקש: "האם אפשר להעביר עמך מכתב לבני בנמיני הלומד אף הוא הישיבה בבניאלסטוק?"

"בנדיא" משיב יעקב ישראל, "בשמחה רבה, אעבי את המכתב לבנה היקרה, בנדיא ישמח לקבל דרישת שלום מאביו".
ידל' נחפז לביתו, לוקח הוא עט ודף כותב מכתב לבנו יקירו ושם את פועמיו חיש לבית המדרש, את המעטפה מניח הוא בגדיו של יעקב ישראל המתמיד, וממשיך תוך במלאכתו, מלאכת הקדש - נקוי בית המדרש.

*

מלחמה! ביום ראשון העירה כלה היתה פרוקחה, מלחמה פרצה בין אוסטריה, רומניה והונגריה, ומשם למדינות רבות. שמועות מספרות על הפצצות פבדות בעיר הבירה, אנשים רבים נלקחו בעל פרחס לחזית המלחמה, והפחד שולט בכל פנה. יעקב ישראל המתמיד גם הוא נאלץ לנדוד מכאן לשם, ומשם למקום אחר. תלאות רבות עוברות על יהודי רוסיה יחד עם אחיהם בשאר הארצות, הדברים בחזקת סכנה. - זאת היתה יריית הפתיחה למלחמה עקבה מדם שקמעט כל העולם נטל בה חלק, מלחמה שנודעה ל'מים בשם - מלחמת העולם הראשונה, רבבות נהרגו, ערים שלמות נמחקו, ורק במלאות שמונה שנים הגיע הקץ לאותה מלחמה קשה ומכאיבה. ויעקב ישראל המתמיד,

ברכת מזל טוב לבחור הבר מצוה היקר והחביב
יוסף שלום בן הרה"ג ר' אריאל חי שליט"א

לרגל הכנסו לעול תורה ומצוות

יהי רצון שיעלה מעלה בתורה ויראת שמים ויגדל לתפארת בית ישראל
העליה לתורה תתקיים בשבת זו, בבית הכנסת 'בני הישיבות' רמות א' ים

ברכת מזל טוב לבחור הבר מצוה היקר והחביב
חיים פנחס בן הגאון ר' ישראל מאיר וייס שליט"א

לרגל הכנסו לעול תורה ומצוות

יהי רצון שיעלה מעלה בתורה ויראת שמים ויגדל לתפארת בית ישראל
העליה לתורה תתקיים בשבת זו בביהמ"ד 'בית שמואל' נאווה"פ, מו"ע

מקדימין ומשלמים את החובות!

פרסמתם הקדשה לבר מצוה / הנצחה לע"נ ועדיין לא שילמתם
זה הזמן! בנדרים פלוס - 'בני בינה', או בטלפון 055-6705847

תורמים ורואים בני בינה

"כי תצא למלחמה על אייך, ותגד ד' אליך בידך ושבית שבי" (כא י.)

דרשו המגידים פסוק זה לענין המלחמה הגדולה, הלא היא מלחמת הציור והגיליון, אשר צופה לצדיק ומבקש להמיתו ולהפילו ברשתו. ואכן למדנו חז"ל (קדושין ל:) שאלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו, אלא שפכל זאת מטל על האדם לעשות על כל פנים את אשר בידו. לפתח פתח, אתעוררת דלתתא' לפתח פתח כחדו של מחט, ואז יפתח לו משמים פתח רחב, להצילו מיצרו. וזהו שאמר הפסוק **"כי תצא למלחמה"** אם רק תתחיל ותצא למלחמת הציור, אזי תזכה ונתגד ד' א' בידך ושבית שבי. כי כשיש התעוררות מלמטה, וזכים להתעוררות מלמעלה. תזכה שיה' יתגד בידך.

"כי יהיה לאיש בן סוחר ומורה" וגו' (כא ה.)

בן זה שהוא 'סוחר ומורה', אמר האדמו"ר בעל ה'יואל משה' מסטמר זצ"ל, נקרא שמו בן, מאחר שמתחלה הרי הוא 'סוחר' שנוטה והולך מדרך התורה והמצוות, ואחר כך הוא נעשה 'מורה', הוא בא לא למד להוריו ומוריו ולכל השומעים בקולו איהו דרך ישרה שצריך ללכת בה.

"ואמרו אל זקני עירי בננו זה סוחר ומרה איננו שמע בקלנו" (כא ב.)

בבעל הטורים כתב: בננו, חסר י', כאלו עבר על י' הדברות (ש"י ספרי).

כל הרוצה ישתומם, איזה יו"ד חסרה ממלת 'בננו' הלא מדבר כאן בבן סוחר ומורה יחיד, ואות יו"ד באמצע מורה על הרבני כפידע.

וכתב הגר"א אהרן אר"י פ"ז וז"ל (מקץ 'כנס שלמה' שנה ב' ק"ר י"ע לו): שרבות בשנים התקשה בדבר, ונתלה להשי"ת בלמדו מסכת סנהדרין ונתברר לו אמתת פגנת בעל הטורים, והוא אמת וצדק, וזה לשון הגמרא (נא) רבי יהודה אומר אם לא הייתה אמו שנה לאבי בקול ובמראה ובקומה אינו נעשה בן סוחר ומורה, מאי טעמא, דאמר קרא 'איננו שומע בקולנו', מדקול בעינן שוין, 'מראה וקומה' נמי בעינן שוין, וברש"י (ד"ה בקולנו), חד קול משמע מדלף פתוב 'בקולותינו' או 'בקולנו בידו', עכ"ל, ודברי בעל הטורים מוספים על תבת 'בקולנו' הנאמר אחר כך באותו פסוק, וזה ברור.

"שור אחיד או את שיו" (כב א)

ידועים דברי הגמרא בבבא קמא (נד.) ('תמור' דבור לרבי יהודה) 'שה' דאבדה לדברי הכל קשיא. שלא ידעו מה לדרש מהמלים 'חמור' ו'שה'. אמנם כלל הוא שפאשר הגמרא כותבת 'משיא' ולא 'תיבתא' ובדומה, יש תשובה לדבר, אלא שהגמרא לא פרטה אותה. [וכבר חפר הגאון רבי ישעיה פיק (פרליו) זצ"ל ספר בשם 'קשות מישב' לישב את המקומות בהם הגמרא כתבה קשיא].

המשור חכמה כנה שנואה לישוב מדוע אכן כתבה תורה מלת 'שה' לגבי השבת אבדה. והוא שפאה התורה להשימיענו שעל אף שמעשר הדיו אין לגדל שיה בארץ ישראל, לפי שאסור לגדל בהמה דקה בארץ ישראל כמבאר בבבא קמא (עט) עד שאמרו (ע"ז כו.) רועי בהמה דקה לא מורידין ולא מעלין, שפקדו בגזל (לשון רמב"ם), [וכל הפרשיות בתורה הן על האמור בפרשת ראה (יב א) 'אלה החקים והמשפטים וכו' בארץ אשר נתן' וגו', דהיינו בארץ ישראל] וממילא היה מקום לומר שהמורה שיה אינו מצוה להשיב אבדתו, לכן כתבה תורה שמוצא להשיב אבדה של שיה. וישנן תוספתא ב"ב (פ"ה ה"ד): הא מה אני מקיים "לא תראה... את שיו נדחים?" במדברות שביהודא.

"והא אבה ד' אליך לשמע אל בלעם, ויהפך ד' אליך לזאת הברכה כי אהבך" וגו' (כג.)

לכאורה המלים 'ולא אבה ה' א' לשמע אל בלעם לקללך' מיתר, שהרי עקר הקפידה עליו היה על ששכר את בלעם לקלל.

וכבר עמד על כך המגיד מדבנא והשיב על פי משל: אדם נסע על עגלה שלו הרתומה לסוס, לפתע בא גנב ונרק את בעל העגלה מעגלתו והוא עלה ונסע בה. כעבר זמן ומצאו את הגנב רוכב על העגלה, תפסוהו ותבעוהו לדיון. השיב הגנב שבעל העגלה הנגנב צריך לשלם לו כסף. על מה ולמה? כי בדרך היו חיות טרף, והגנב שרכב על העגלה הוא זה שהעביר את העגלה ממקום הספנה. כמובן שטענה זו לא התקבלה. והנמשל הוא שמוצא יכול לטען שעל ידי כך ששכר את בלעם הפך הש"ת את הקללה לברכה ולכן מגיע למואב הכרת הטוב כי על ידו נתברכו ישראל. על כך משיבה התורה 'ולא אבה ה' אלקיך לשמע אל בלעם, ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה, כי אהבך ה' אלקיך', הכרת הטוב היא להש"ת האוהב את עמו ישראל ולא למואב.

מעשה פרשה

תושבי העיר נרשעו שפשו עיניהם: 'האם רואים אנו נכונה?' האם אין זמן זה המהלך כאן בסמסאות העיר גאון הדור, מרגא רבי עקיבא אגרי, שהגיע הנה מפוזנא?

ואכן ברור קצר העלה שגה הוא.

"מה לו לרבנו כאן? מה מחפש גאון הדור המפרסם?" שאלוהו.

"את קרובי אני מבקש" השיב ונקב בשמו.

ידעו בני המקום מיהו אותו קרוב משפחה, יהודי יקר אך מפשטי העם.

התפלא אחד האנשים ושא: 'מדוע יטריח רבנו להשפיל כבודו לבקש אחר קרובו. הלא ידועה דרשת חז"ל על הפסוק האמור במצות השבת אבדה 'והתעלמת' שלפעמים יש לקרש בתורת צווי פעמים שאמה מתעלם מהאבדה. כגון בזמן שמצא אבדו ואין זה לפי כבודו לטפל באותה אבדה, פטרה אותו התורה מחייב השבה. הרי לנו שאין לו לתלמיד חכם להשפיל את כבודו?!"

"הפסוק ישמע" השיבו הגאון רבי עקיבא אגרי: 'מלה זו 'והתעלמת' מצאנו בהט"ה דומה פסע נוספת בתנ"ך, והיא בישעיה (נא) 'מבשרך אל תתעלם!' הרי שפטור זה שפטרה תורה זמן ואינו לפי כבודו נאמר רק במצות השבת אבדה, אך בנוגע לקרוב קרובים, לא נאמר כן, ואדרבה, שם נצטוו במפרש 'אל תתעלם!'"

מד הפנוהו לעבר ביתו של קרובו, 'הנה', כאן הוא גר.

אלול

במחיצת רבינו

ה' דרשותיו הנוקבות והמעוררות של הגאון הצדיק, המגיד המפרסם רבי שלום שבדון זצ"ל, חקוקים עדן בלבבות שלומי אמוני ישראל אשר זכו לשמע את קול הארי נהום מנהמת לבו הטהור ומעורר את הבריות לעמל התורה וליראה סוחר, לתקון המדות ולהשקפה צרופה. אף הדור הצעיר אשר לא זכה לשמעו, מתבשם מנעם אמריו ולקחי מסריו ממשתנתו הכתובה על ספר.

ממקום למקום וגמיר לעיר, ולעתים אף ממדינה למדינה, היה רבי שלום מכתת רגליו לעורר לבות ישראל לאביהם שבשמים, להכות על קדקדי ראשי עם קדש, לנתבם בארץ מישור ולהציעים בדרך סלולה. אם כך כל ימות השנה, על אחת כמה וכמה בימי הרחמים והסליחות, בהם היה מרבה לזכות את הרבים ולזעק באזניהם את זעקת האלול. עם זאת, בימי חדש אלול, משתנה היה אפי דרשותיו מאלו שנסא בכל ימות השנה. סגנון דרשותיו אשר מתבלות היו תדיר במלי דבדיותא וליצנותא דעבודה זרה על שלל סוגיה, היה משנה את פניו בחדש הרחמים והסליחות לדרשות נוקבות ותביעות צוות אפופות אימה ויראה מפחד ד' כי בא לשפוט את הארץ.

התורפה לשני בגים

כאשר תאר רבי שלום את השני והחלוק שבין דרשות האלול לשאר דרשות השנה, נשא משלו לאב שהצריך לתת תרופה מרה כלענה לשני בגיו שגפלו למשכב. לבנו הגדול אשר היה בן דעת להבין כי אף שהתרופה הנה מרה בראשיתה, היא אשר תעלה ארוכה למאמץ בסופה ונתפאה מחליו - היה נותנה לו פמות שהיא. אבל לבנו הקטן אשר ירא היה מטעמה המר של התרופה, היה אף משעשעו במלי דבדיותא, וכאשר היה פותח פיו בשחוק וצחוק, היה מכניס לתוכו מעט מהתרופה.

הנמשל, אמר, זהו החלוק בין דרשות האלול לדרשות כל השנה. בכל ימות השנה הכל טרודים בעניי עולם הזה, ואין להם דעת ויתבונה להבין כי דברי המוסר והתוכחה הנם רפואה למפגם, צריך למשוך לבם ולפתחו על ידי מלי דבדיותא, ועל ידי כך אנום נעשית קשבת, ושוב אפשר להטעמים דברי מוסר. אכן בחדש אלול, אשר בו כל ישראל מתעוררים אל ד' ומפשפשים במעשיהם ויודעים ומפירים כי זקוקים הם לרפואה לשוב בתשובה בלב שלם ולתקן מעשיהם, ללך יקחו אף תרופות מרות להעלות ארוכה למכאובי נפשם.

אכן, הצד השונה שבהם, היה לבו הגדול אשר מלא היה על גדויתו ברשפי אש יקאת ד' ואהבתו. מפעמקי לב סוחר בקעו הם, והיו דבריו נשעמים ביקותו הקודמת להקמתו.

כך, אפוא, כל אימת שהיה מתבקש, היה רבי שלום יוצא אל עם ד', אל הקרובים ואל הרחוקים, ומטיענם בדברי יראה ומוסר להתכונן כראוי לפני בוא יום הדין כי הוא נורא ואים, כשהוא משלב בהם עבדות מופת, לקחי דעת ואמרות מוסר מרבותיו אדירי היראה ומגדולי הדורות, ועל דם עורר את שומעיו לקחו להתחזקתו בנצול ימי האלול לשוב אל ד' בלב שלם.

מדוע אין אנו חשים באימת הדיו?

בדרשותיו היה רבי שלום מעורר רבות על דבר אימת הדיו ופחד המשפט. כך, לדגמא, רגיל היה לתמה, מדוע דבורנו לא חשים אימת הדיו ככדורות עברה: "מעולם תמהמה מדוע דבורנו נחלש כל כך הפחד מיום הדיו? אלו ישכנו בשלום, ללא סער וסופה תמהמה המציא, אלו הפרנסה היתה מרוחת מכל צד, ופכריות איתנה, אפשר היה להבין מדוע אין כל כך פחד הדיו, אך הלא מי מבני עמנו אינו מלא בגיון ואנחה למעלה ראש? הנחמד משהו פיוס להקלל בדברי חז"ל שכל העובר עליו ארבעים יום ללא יסורים קבל עולמו? כמה רעות רבות וצרות שומעים אנו במשך ימות השנה. והלא כלנו יודעים בלבנו ומשנים בפינו, כי הצרות כלן מקורן ויסודן בגזרת ימי הדיו שבראשית השנה... הלא אבותינו ספרו לנו, גם אנו בעינינו ראינו, אף בעלי בתים פשוטים בדור הקודם עד כמה פחדו ורעדו מיום הדיו, וכל וחמר המורמים מעם, ומה נשתנה עתה?"

לאחר שהביא כמה עבדות על פחד הדיו בהיקלם של גדולי הדורות, עמד רבי שלום וישב: "הזרתי על כל צדי צדדים בסוגיא קשה וכואבת זו עד שהנח לי טעמו של דבר כי נורא הוא... אין אנו חלילה רשעים ועובדי עברות. אדרבה, יש אמונה, יש דקדוקי מצוות, אבל עקר הידיה של הדור שלנו היא בשקיעות בעולם הזה. לא רגל אחת, לא פתים, אלא כל כלנו שקועים וטבועים עד למעלה ראש בעולם הזה. בלי עברות חלילה, כל ה'פרומקין' שהאיה לשבח, אבל הכל בתוך בצת העולם הזה. כדי להרגיש פחד שהוא כלו דברים שבלב, צריך פרישות מן העולם הזה, אך כששקועים בעולם הזה, הלב אטום סתום וחתום, אין יוצא ואין בא, ד' ישמרנו."

בדרשה אחרת עמד רבי שלום על חובתו של כל אחד לשוב אל ד' בתשובה שלמה, ובין דבריו ספר: "פעם נשאתי דברי התעוררות על תשובה בחדש אדר. לאחר השיחה נגש אלי אדם אחד ואמר לי 'רבי שלום, וכי אלול היום?!'... הנה זוהי התחושה המלנה את כלנו, שתשובה שבת לחדש אחד בשנה, ואלו כל השנה חיים כרגיל... אך האמת היא שתשובה שבת לכל השנה. על כל מעשה עברה צריך תכר לחזר בתשובה. חדש אלול אינו אלא הגורם והמעורר להתחיל לשוב!"

רגל היה בשיחותיו לתאר וזכור ילדות שנחקק לו - זעקת האלול' ששמע מפי אמו האלמנה: "יוד מהדורות באזני זעקותיה של אמי מ"ה, אשר יצאו מקריות לבה. ספוגים בקראת שמנים ובאימת הדיו, כל אימת שראתה אותי משתובב בימי ילדותי בחדש אלול. היא לא יכלה להבין, כיצד איני רועד בימים הנוראים? וטענה בפיה לאמר 'הלא אפלו הדגים שבים בחדש אלול, ואף אתה משתובב ולא רועד?'... כך היתה טוענת אפילו לפעוטים שלא הגיעו לכלל הבגת."